

APRÓHIRDETÉSEK SZERZŐI JOGI VÉDELME

SZJSZT-23/2020

A megkereső által feltett kérdés

1. *Állapítsa meg a Szerzői Jogi Szakértő Testület, hogy a megbízáshoz csatolt grafikai munkákat tartalmazó 16 db PDF fájlban foglalt munkák szerzői jogi védelem alá eső alkotásoknak minősülnek-e vagy sem!*

Az eljáró tanács szakvéleménye

I. A rövid tényállás

Az egyéni vállalkozó megkereső jogi képviselő útján fordult a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez. A tényállás szerint a megkereső vállalkozási szerződést kötött a megrendelő kft.-vel 2017-ben, amely vállalkozási szerződés 2020-ban került felmondásra a megrendelő részéről. A vállalkozási szerződés alapján a megkereső kiadványszerkesztési munkákat végzett a megrendelő részére. Ezzel szemben a megkereső az általa a megrendelő részére küldött, 2020 júniusában kelt fizetési felszólításban azt állítja, hogy bár a vállalkozási szerződés kiadványszerkesztési munkák elvégzésére jött létre, azonban a vállalkozási szerződés teljesítése során egyedi grafikai tervezőmunkát, valamint újonnan megalkotott grafikai ábrákat hozott létre.

II. Az eljáró tanács válasza a megkereső által feltett kérdésre

A válasz megadásához a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) 1. §-ának rendelkezéseiből kell kiindulni, megvizsgálva a megkereső által készített apróhirdetéseket abból a szempontból, hogy megfelelnek-e az Sztj. 1. §-ában foglalt feltételeknek, és ezáltal szerzői jogi oltalomban részesülnek-e vagy sem.

II.1. Az oltalom feltétele az Sztj. 1. §-a alapján

Az Sztj. 1. §-ának (1) bekezdése szerint a törvény az irodalom, a tudomány és a művészet alkotásait védi. A Sztj. hivatkozott szakaszának (2) bekezdése szerint a szerzői jogi védelem független attól a körülménytől, hogy adott műtípust az Sztj. nevesít-e vagy sem. Az Sztj. 1. §-ának (3) bekezdése szerint a védelem akkor illeti meg a műveket, ha azok a szerző szellemi tevékenységéből fakadnak, illetve egyéni, eredeti jellegűek. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

A védelemnek a mű egyéni, eredeti jellegén kívül más feltétele nincs, nem is lehet, azonban e tekintetben elengedhetetlen, hogy maga a tartalom kifejezése bírjon egyéni, eredeti jelleggel. Az SZJSZT 38/2003 számú szakértői véleménye az egyéni, eredeti jelleg tekintetében hangsúlyozza, hogy az olyan szellemi alkotás minősülhet szerzői műnek, „amely egyéni abban az értelemben, hogy az adott körülmények között lehetőség van többféle kifejezési módra, s ezek közül a szerző egyéni módon valósítja meg azok egyikét vagy másikat, s amely eredeti abban az értelemben, hogy az nem csupán valamely már meglévő alkotás szolgai másolata.”¹ Hangsúlyozandó, hogy „csak egy olyan szellemi mozgástérben való választás lehet alkotás, ahol a szerzőnek lehetősége van alkotó szelleme eredeti módon történő kifejezésére. A feladatból adódó, nyilvánvaló vagy közhelyszerű megoldás nem elegendő; szükséges egy minimális színvonal.”²

II.2. A funkcionális művek megítélése

Az egyéni, eredeti jelleg fennállásának megítélése minden esetben igazodik a műfaji sajátosságokhoz is, hiszen bizonyos típusú műveknél, különösen a funkcionális műveknél, mint például az apróhirdetések, szükségszerűen sokkal szűkebb az alkotó mozgástere, mint más műtípusoknál.³

A szerzői jogban a funkcionális művészeti alkotások tekintetében gyakran használják az alkalmazott művészet kifejezést is, amely annak hangsúlyozására szolgál, hogy az alkotás a művészeti igényeken túl használati, műszaki és egyéb követelményekhez is igazodni kénytelen. Idesorolható az építészet, az iparművészet, az alkalmazott grafika vagy az ipari tervezőművészet.

Az apróhirdetések jellegüket tekintve többnyire a megrendelő által meghatározott hirdetési szöveggel kiegészülő ábrás grafikai alkotásoknak minősülnek. A grafikai alkotás mint műtípus vonatkozásában megállapítható, hogy többségére jellemző, hogy az egyéni, eredeti jellemzőn felül funkcióval is rendelkezik (pl. logó, reklámkiadvány, plakát). Ilyen művek egyéni, eredeti jellegének vizsgálatánál a funkciót mint az alkotás terét korlátozó tényezőt figyelembe kell venni és összevetni azzal, hogy a funkció betöltéséhez szükséges szempontok mellett mennyire kerül kizárásra az alkotó személy szellemi tevékenységének lehetősége.

Az apróhirdetések tekintetében a megrendelésnél adott utasításokból kiindulva a tervezésnél rendelkezésre álló alkotói mozgástér jóval szűkebb, mint általában a képzőművészeti

¹ SZJSZT-38/2003 – Külsős óraadók előadásainak szerzői jogi védelme. L. még: SZJSZT-08/2012 – Turisztikai honlap tartalmának szerzői jogi védelme.

² Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykomentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez. Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2020. Kommentár az Sztj. 1. §-ához.

³ L. SZJSZT-5/2005 – Alkalmazott grafikai mű felhasználó általi módosításának kérdése; SZJSZT-24/2008 – Televíziós műsor formátumának egyéni, eredeti jellege; SZJSZT-22/2010 – Cím szerzői jogi védelme; SZJSZT-03/2012 – Színpadi mű rendezésének szerzői jogi védelme; SZJSZT-08/2012 – Turisztikai honlap tartalmának szerzői jogi védelme.

alkotások körében vagy a nem funkcionális műként létrejövő grafikai alkotások tekintetében. Éppen ezért az egyéni, eredeti jelleg fennállásának alapjául szolgáló zsinórmérték is alacsonyabb szinten húzható meg, mint azoknál a műveknél, ahol az alkotás tere jóval tágabb.

Az apróhirdetéseknél a tartalom megjelenítésének egyéni, eredeti jellegét a megrendelésben meghatározott tényezőktől való eltérés lehetősége, így leginkább a formaképzés, a képi és tipográfiai megoldások, a színválasztás, a szöveg és ábra elrendezése alapozza meg.

A fentiekben kifejtettek, és az SZJSZT számos korábbi szakvéleményében foglalt, az egyéni, eredeti jelleg vonatkozásában tett megállapítások alapján rögzíthető, hogy az apróhirdetések mint funkcionális művek egyéni, eredeti jellegének minimumkövetelménye, küszöbértéke alacsony.⁴ Mindaddig tehát, amíg az alkotónak megállapítható módon van egy minimális mozgástere, nem zárható ki az egyéni, eredeti jelleg megléte.⁵ A lényegi szempont tehát, hogy a megrendelés alapján marad-e tér egyéni választások meghozatalára – például a formaképzési megoldások között –, azaz az elkészült mű ne legyen teljesen meghatározva a körülmények vagy az alkalmazott eszközök által, legyen legalább minimális tere a különböző megoldások közötti *emberi választásnak*.⁶

II.3. A megkereséshez csatolt apróhirdetések megítélése

Az eljáró tanács rögzíteni kívánja, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999 (XI.3.) Korm. rendelet 8. § (1) bekezdésének a rendelkezése szerint: „A Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást ...”.

Az eljáró tanács rendelkezésére álló iratokból nem derült ki egyértelműen valamennyi apróhirdetés vonatkozásában, hogy a megrendelő a megkeresőnek milyen szintű utasításokat adott, azok pontosan mire terjedtek ki. Erre a csatolt PDF fájlokban néhol kitér a megkereső, számos esetben a grafikai munkák mellett utasításként csak az apróhirdetésben megjelenő tartalom szövegét szerepelteti, de néhány esetben ezt az információt sem tartalmazza a dokumentum. Így nem derül ki valamennyi vizsgált esetben, hogy az írásos tartalmon felül mennyiben határozta meg a megrendelő az apróhirdetés kialakítását, elrendezését és színhasználatát.

Ennek ellenére megállapítható, hogy önmagában a megrendelő utasításai csak az alkotói játéktérre lehetnek kihatással, hiszen ahogyan azt az SZJSZT a 21/2016/2 számú szakvéleményben is megállapította, a megrendelő által adott utasítások önmagukban csak ötletnek vagy elgondolásnak tekinthetők, függetlenül attól, hogy a megrendelő utasításai milyen

⁴ L. SZJSZT-21/2016 – Grafika szerzői jogvédelme és felhasználása.

⁵ L. SZJSZT-5/2005 – Alkalmazott grafikai mű felhasználó általi módosításának kérdése.

⁶ Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.20.479/2008/6.

minőségűek, és milyen szinten járulnak hozzá az alkotáshoz, így mindaddig amíg a megrendelő nem vesz részt az alkotás elkészítésében, akár egy skicc készítésével, nem lehet szó származtatott műről, sem közösen létrehozott műről.

Az apróhirdetéseknél felhasznált képek, logók tekintetében csak néhány helyen kerül egyértelműsítésre, hogy a képet, logót a megrendelő biztosította-e a megkereső számára vagy sem. Továbbá az sem derül ki egyértelműen, hogy az apróhirdetésekből felhasznált grafikák közül melyek tekinthetők a megkereső saját alkotásainak, és melyek kerültek felhasználásra más forrásból.

Mindezekre tekintettel a megkereső által feltett kérdésre a rendelkezésre álló iratok alapján az a válasz adható, hogy a megkeresés tárgyául szolgáló apróhirdetések *nagy része valószínűsíthetően* az egyéni, eredeti jelleget elérő műnek minősül. Amennyiben a megrendelő által adott utasítások tekintetében a megkeresőnek volt legalább minimális mozgástere valamennyi tárgybeli apróhirdetés létrehozatala során, így például lehetősége volt a formaképzés, a képi és tipográfiai megoldások, a színválasztás, a szöveg és ábra elrendezése tekintetében önálló döntések meghozatalára, akkor egyéni, eredeti jellegű műnek minősülhetnek. Ennek további feltétele az is, hogy az adott apróhirdetés nem más alkotásának lényegi változtatás nélküli átalakítása vagy szolgai másolása révén jött létre. Miután a szerzői jogi védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől, az apróhirdetések egyéni, eredeti jellegének megítélése során nem lehet abból kiindulni, hogy a tárgybeli apróhirdetések esztétikusak-e vagy sem.

Néhány apróhirdetés esetében viszont az eljáró tanács a rendelkezésre álló információk alapján is úgy látja, hogy azok nem lépnek túl a feladattól adódó, nyilvánvaló megoldáson, ezek esetében a szerzői jogi védelem feltételei nem teljesülnek.

A megkereső a jogvita eldöntéséhez kizárólag arra a kérdésre kereste a választ, hogy a csatolt munkák szerzői jogi védelem alá eső alkotásoknak minősülnek-e vagy sem. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy ugyan a megrendelő és a megkereső között létrejött vállalkozási szerződés nem szerzői művek megrendelésére – ez esetben jövőben létrehozandó, reklámozás céljára megrendelt művekre –, hanem kiadványszerkesztési munkára jött létre, azonban ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a felek között nem jött létre (alakilag érvénytelen) felhasználási szerződés. A gyakorlatban a szerző és a felhasználó között létrejött szerződést annak tartalma, és nem elnevezése szerint kell megítélni, így amennyiben a szerződés tárgya szerzői mű, akkor a szerződés típusát tekintve felhasználási szerződés és nem vállalkozási szerződés, még abban az esetben is, ha azt az alakítás megsértésével kötötték.⁷ Ez esetben az Sztj. úgynevezett szerződéspótló rendelkezéseit és a felek egymás felé kifejezett akaratát kell figyelembe venni.⁸ Ennek megállapítása azonban – jogkérdésről lévén szó – a bíróság hatáskörébe tartozik. Utalunk továbbá arra is, hogy felhasználási szerződés hiányában vagy

⁷ SZJSZT-09/2006 – Grafikai művek szerzői jogi védelme, felhasználása.

⁸ Sztj. 43. § (1), (4) és (5) bekezdése.

érvénytelen felhasználási szerződés esetén az alaptalan gazdagodás pénzbeli megtérítési kötelezettségének megállapítása körében ha a bíróság úgy látja, hogy a birtokátruházás és a mű elkészítése fejében átvett díj, azaz a vállalkozási díj fedezi a megszerzett jog ellenértékét is, ezt a gazdagodási jogkövetkezmény keretei között figyelembe veheti,⁹ és adott esetben nem állapít meg további ellenérték-fizetési kötelezettséget a szerző javára.

Dr. Pogácsás Anett, a tanács elnöke
Dr. Gubicz Flóra Anna, a tanács előadó tagja
Lelkes László, a tanács szavazó tagja

* * *

⁹ L. Fővárosi Ítéltábla 8.Pf.21.671/2011/4. döntését.